

Armádní jezdecktvo v pohybné válce.

Příklady z válečných dějin.

Generál m. sl. v. Borries vydal v tomto roce v Berlíně u fmy Mittler a syn, z popudu inspektorátu vojenské výchovy a školství zajímavý spis: „Die Heereskavallerie im Bewegungskriege“. Pro jeho zajímavost podáme našemu čtenářstvu obšírnější kritický rozbor, přihlížeje při tom stále k činnosti a k úkolům jezdecktva za pohybné války.

V obšírném úvodu rozvíjí autor zásady pro užití jezdecktva v pohybné válce a uvádí úkoly, které jezdecktvo může dostati. Jinak je celé dílo věnováno 28 příkladům činnosti jezdecktva z válečných dějin, které jsou shrnuty ve třech částech. I. část pojednává o době sedmileté války, válek napoleonských a válek osvobozených. II. část se zabývá příklady z válek od druhé polovice 19. století až do války balkánské. III. díl konečně jedná o jezdecktvu ve válce světové a bude tedy pro nás nejdůležitější. V doslovu pak autor připomíná, že jezdecktvo pro jeho pohyblivost v každém terénu schopnost vyhledávati zprávy o nepříteli za jakýchkoli poměrů a možnost zúčastniti se bitvy tak jako pěchota nelze dosud nahraditi nižádným motorickým vozidlem.

Úvod.

Autor rozlišuje dva druhy úloh jezdecktva: jeho účast při rozhodnutí v bitvě spolu s pěchotou a s dělostřelectvem jako úlohu hlavní a zvláštní úlohy, které plní více nebo méně samostatně, když se protivníci po vítězství nebo po porážce od sebe oddalují, anebo před bitvou, jsou-li ještě od sebe vzdáleni. Protože jezdecktvo zejména v těchto zvláštních úlohách uplatňuje svou základní vlastnost, rychlost a pohyblivost, věnuje jim autor větší pozornost, zdůrazňuje však, že i takové zvláštní úlohy musí býti ve vzájemném vztahu k bitvě, kterou musí připravovati, a pak se při ní zúčastniti. Podle odvěkých zásad nesmí býti žádná vojenská jednotka bez jezdecktva, kterého potřebuje, aby mohla vyplniti svou úlohu. To je úkolem divisiho jezdecktva, které má býti slabé, kdežto většina jezdecktva má tvořiti armádní jezdecktvo k dispozici HVOA., které mu dává zvláštní úkoly.

HVOA. musí co nejdříve znáti opatření protivníka, aby mohl učiniti své rozhodnutí. Pošle tedy armádní jezdecktvo na zvědy co možná z obou neb aspoň z jednoho křídla armády, aby při postupu armád nebylo sevřeno ve středu, nýbrž aby se i při nastalém dotyku obou protivníků mohlo s rozhodujícím úspěchem zúčastniti bitvy na křídlech. Před frontou armády musí pak vyhledávati zprávy divisi jezdecktvo samo.

Armádní jezdecktvo hledá nepřitele svými orgány — přezvědnými oddíly a hlídkami — a pozoruje jeho pohyby. Při tom se střetne asi s nepřátelským jezdecktvem anebo s jinými jednotkami proti němu vyslanými. Nebude vždy nutno, aby na tyto nepřátelské části útočilo a je porazilo, neboť často se jim vyhne a ujede je, aby se volnou cestou dostalo k cíli, ano musí pečovati o udržení své bojové síly pro bitvu. Ježto s vyhledáváním zpráv je spojena úloha zastírání pohybů vlastní armády, nebude vždy možno.

aby se přezvědné oddíly vyhnuly boji. Někdy musí býti nasazeny i hlavní síly jezdeckta, aby si vynutily možnost vyhledávání zpráv. Zastaví-li se pohyb armády ještě před bitvou, musí se armádní jezdeckto tomu přizpůsobiti. Vyhledávání zpráv kupředu nesmí ovšem ochabnouti, zato zastírání může býti provedeno o b r a n n ě tím, že jezdeckto obsadí vhodný prostor. Zprávy o výsledku zvěd je nutno zasílati všemi možnými prostředky, z nichž nejdůležitějším bude radiotelegrafie a i letci, a to nejen HVOA., nýbrž i všem velitelům, jichž se zprávy týkají.

Při přiblížení oboustranných armád může býti záhodno, aby se jezdeckto náhle zmocnilo takových míst nebo takového prostoru, jichž držení je důležité pro operace armád, které táhnou za jezdectvem na zvědech. Další úlohou bude nepříteli z d r ž e t i, aby jeho postup byl brzděn nebo aby byl upoután, aby neunikl. Tak může armádní jezdeckto připravit armádě výhodné poměry pro její vstup do boje a míti tím příznivý vliv na vývoj bitvy.

Mezitím bude p r e k á ž e t i části nepřátelských sil tak dlouho v účasti při bitvě, až bude podle vůle HVOA. na jiném místě dosaženo rozhodnutí. Z vývoje operace vyplyne pak samo pro jezdeckto, když vlastní vojska zvítězila, aby p r o n á s l e d o v a l o ihned nepříteli všemi silami, a to co možná s křídel na rovnoběžných cestách, aby prchajícího protivníka předhonilo. Při tom se zúčastní frontálně též divisi jezdeckta. Pronásledování provedené až do krajnosti může uspořiti vlastní armádě novou bitvu. Dopadne-li však bitva nešťastně, musí se armádní jezdeckto i o b ě t o v a t i, aby postupujícího nepříteli zastavilo do té doby, kdy uspořádanému ústupu již nemůže překážeti.

V širých prostorech, zejména když stojí armády proti sobě s odkrytými boky, může býti důležité vyslati do týlu protivníkovy části armádního jezdeckta, aby zničily protivníkovy spojení dozadu, jeho zařízení a aby vnesly znepokojení za jeho frontu. Takové podniky velkého rozsahu, zvané raid (vpády, nájezdy), musí míti však přesný cíl operací, aby nepříteli důkladně škodily. Kromě toho i menší podniky s omezenými úlohami ničení mohou stát za to, aby byly podniknuty.

Od doby, kdy se začaly jezdecktu vedle jeho činnosti bitevní dávat i takové zvláštní úkoly, zůstaly tyto úkoly vždy stejné jak za sedmileté války, tak i za nové doby. Na tom nemění nic ani skutečnost, že použitelnost jezdeckta v tomto směru byla po dlouhou dobu zneuznávána. Zásady válečnictví zůstávají nezměněny a armáda potřebuje jezdecké zbraně, aby své úspěchy připravila a jich využila. Jezdeckto prokazovalo k tomu vždy tím větší schopnost, čím lépe bylo jezdecky vycvičeno a čím jistěji i jednotlivý muž ovládal svého koně v terénu.

Zato bojové prostředky, kterých jezdeckto potřebuje k řešení svých zvláštních úkolů, se valně změnily ve způsobu i v množství. Dříve mu stačily celkem šavle a kopí i v bitvě. Poněvadž však bývalo často osamoceno, bylo třeba, aby mělo i zbraně pro pěší boj, aby v něm bylo vycvičeno a aby mu bylo přiděleno dělostřelectvo; tím však šavle ani kopí nebyly postradatelné, neboť jich potřebovalo i dále při атаce.

Mezitím nabýval pěší boj stále větší důležitosti, neboť nebylo možno atakovati proti střelným zbraním, zejména kulometům. Po-

znání, že jezdeckvo může vytvořiti jen slabé a náručními koňmi zatěžované pěší oddíly, vyžadovalo, aby mu byla přidělována pěší vojska. Ta jezdeckvu s počátku vadila v pohybu, proto byla nakládána buď na vozidla nebo jim byla přidělena jízdní kola, aby jezdeckvu stačila. Dnes je přidělení silných jednotek pěšího vojska jezdeckvu právě tak nezbytně nutné jako přidělení dělostřelectva. Kulometry musí míti jezdeckvo právě tak jako přidělená pěchota. Dnešní jezdec nesmí býti jen dobrým jezdcem na koni, nýbrž musí být znalý i pěšího boje a dobrým kulometníkem jako sám pěšák. Kromě toho musí se dobře vyznati v technických pracích ničení; to však nevylučuje nutnost zvláštních zákopnických oddílů jezdeckých.

Při tom při všem musí si jezdeckvo uchovati svou pohyblivost, neboť jest jeho vlastností a podmínkou pro vyplnění úloh. Proto nesmí býti přetíženo zbraněmi; přidělení těžkého dělostřelectva, minometů a i zvýšení jeho lehkého i hrubého dělostřelectva pro jeho účast v bitvě bude třeba včas provést.

Od světové války vznikl v motoru soupeř koně: zvedá letadla do velkých výšek a pohybuje je na velké vzdálenosti, pohání vozidla rychle a daleko, bez únavy a bez neustálého nasycování. Přesto však nemůže dosud nahraditi koně v jeho pohyblivosti v každém terénu. Motorická vozidla mohou vhodně dopravovati pěchotu, dělostřelectvo, kulometné jednotky, telegrafní jednotky, ženijní jednotky, jakož i celé vyšší jednotky; ale jsouce odkázána na dobré silnice, nejsou pohyblivá v terénu jako jezdeckvo a proto nemohou se také sama zajišťovati. Nemohou-li však jezdeckvo nahraditi, mohou mu přece velmi posloužiti tím, že dopravují jiné druhy zbraní jemu přidělené za ním rychle, aby mu stačily. Ovšem nesmí míti takový počet a druh motorických vozidel, aby mu připadaly za přítěž vzhledem k nutnému jich zajištění a k jejich neschopnosti opustiti silnice.

V dalších statích bude pojednáno o užití jezdeckva od doby Bedřicha Velikého až do nové doby. Jezdeckva nebylo vždy užíváno podle jeho schopností a převládají případy, kdy více nebo méně selhalo. Nebylo však samo na tom vinno, neboť často byla to vina vyššího velení, které neumělo jezdeckva užívati, nebo vina jezdeckých velitelů samých, kteří neuměli úkoly prováděti. A právě na nich, na jejich velitelské způsobilosti závisí úspěch jezdeckva, ovšem předpokládáme-li, že jezdeckvo je vhodně vycvičeno, vyzbrojeno a organizováno a že řeší veškeré úkoly, které dostane, s veškerou oddaností.

I. část.

Období sedmileté války, válek napoleonských a válek osvobozenských.

V dřívějších dobách bylo jezdeckvo zbraní, která rozhodovala bitvy. Zvláštních úloh nemělo. Zprávy vyhledávali jen vyzvědači a před bitvou stačilo vojevůdcovo oko, aby zjistilo situaci. Později stačilo k rozšíření tohoto omezeného pozorování někdy několik jezdců nebo zvláštních jednotek, které z omezené vzdálenosti přinášely zprávy jako v armádě rakouské a ruské: Panduři, Chorvati, Kozáci, Tataři. Podle tohoto vzoru zřídil i Bedřich Veliký své lehké jezdeckvo, husary, aby vyhledávali zprávy, zastírali, znepokojovali a

pronásledovali nepřítele; poznáv výhody této činnosti, vyžadoval posléze, aby i ostatní druhy jezdeckta byly vycvičeny v „husarské službě“.

Přes královu snahu neuplatnilo se však jezdeckto v sedmileté válce jinak než opět přímou účastí v bitvách, neboť zatíženo četnou pěchotou, střelnými zbraněmi a vybaveno nevhodným koňstvem nemohlo ani na prostorově omezených bojištích jinak jednati.

Jeho snahy, vycvičiti jezdeckto pro strategické úlohy, zejména husary a dragouny, kteří by neustálým hlídkováním zůstávali v dotyku s nepřítelem a za nimiž by postupovala lehká pěchota, která by jim poskytovala oporu, byly zmařeny jeho smrtí, po níž revoluční války zcela zatlačily takovou činnost jezdeckta do pozadí tak, že jezdeckto tvořilo jen vojevůdcovy zálohy pro rozhodnutí bitev. Tak bylo jezdeckta užíváno i v tažení r. 1806—07 a s výjimkami i později, ačkoliv již Napoleon užíval jezdeckta v duchu Bedřichových snah a tím svým protivníkům dával citlivá ponaučení.

Napoleon rozlišoval mnohem přesněji užití těžkého jezdeckta od lehkého; toto operovalo, kdežto ono se zúčastnilo rozhodnutí bitvy. Utvořil jezdecké divise a jezdecké sbory, jimž přidělil jezdecké dělostřelectvo, a armádním sborům přiděloval lehké jezdeckto k řešení samostatných „operativních“ úloh. Jeho nařízení pro zvědy, zastírání a pronásledování slouží ještě dnes za vzor a užití jezdeckta v některých jeho polních taženích — zejména roku 1805 a 1806 — pro vyhledávání zpráv a činnost do boků a do týlu odpovídají úplně nynějším zásadám. Mnozí jeho podřízení nechápali jej však správně a proto tak jako za Bedřicha nebyly výsledky takové, jakých bylo se lze nadíti. V pozdějších taženích zařadřoval těžké jezdecké divise za pěchotu a nepopřával jim volnosti, které by bylo třeba, aby své síly mohly rozvinouti tak, jak by toho vyžadovaly jejich zvláštní úlohy. A to bylo v Rusku roku 1812 příčinou zničení jeho jezdeckta. Nové jeho jezdeckto nevzmohlo se v letech 1813, 1814 a 1815 k nižádným výkonům, což dokazuje, že jezdeckto nelze improvizovati.

V osvobozenkých válkách dokázalo roku 1813 pruské a ruské jezdeckto pod vedením Blücherovým, že správně vystihlo ponaučení Bedřichova i Napoleonova. Byla to však výjimka, neboť již roku 1814 a 1815, i když si jezdeckto přidělené předvojům ještě řádně vedlo, byly nevhodně vyhledávány zprávy o nepříteli smíšenými oddíly, složenými ze všech zbraní právě tak jako za sedmileté války a v revolučních válkách před Napoleonem. Tento způsob, zvaný „násilný průzkum“, hnízřil pak v pruských služebních předpisech až do roku 1870; hlavní síly jezdeckta pak byly tak jako předtřm odsouzeny za frontu jako zálohy pro rozhodnutí bitvy.

V jednom oboru však přece lehké jezdeckto v této době bylo hojně činné: v znepokojování nepřátelského týlu, kde se mohlo vhodně uplatniti ke škodě nepřítelově. K tomu je vyzývala důležitost zásobovacích linií, základu to bedřichovského válečnictví, nebo jejich délka za Napoleona a které proto skýřaly četné vhodné cíle takovým jezdeckým podnikům.

1. Nájezd rakouského generála hraběte Hadika na Berlín v řijnu roku 1757 v sedmileté válce.

Po ztracené bitvě u Kolína 18. června 1757 ustoupil pruský král Bedřich do Saska na Budyřin, pronásledován rakouským vojskem až do Žitavy. Od západu, severozápadu a od jihozápadu svířala jej

francouzská a říšská vojska, pročež rozdělil svou armádu na čtyři díly, aby jim čelil. Toho využilo rakouské velení a dalo Hadíkovi úkol, aby 10. října vyrazil s 900 muži pěchoty, 1000 Chorvaty, 760 pravidelnými jezdci, 800 husary a se 4 děly z Elsterverdy k nájezdu na Berlín, zajišťuje se stále proti Labi. Za pochodu, který husaři zajišťovali v jeho levém boku, vyslal 14/10 jeden oddíl do Nového Šadova, který tam zničil pruské závody na výrobu střeliva. K Berlínu se blížil skrytě, využívaje lesů na levém břehu Sprévy, takže se 16. října objevil před slezskou branou Berlína, kdežto jeho levý boční voj — husaři — chystal se, rovněž v lesích skryt, k zdánlivému útoku na potsdamskou bránu. Ještě 16. října dobyl útokem Berlína a donutiv zbytek posádky s královskou rodinou a s ministerstvy, aby ustoupili do Špandavy, vynutil si od hlavního města 215.000 tolarů, ustoupil tiše a v klidu přes Storkov (17.) — Bezkov (18.) — Chotěbuz do Vojerec (Hoyerswerda), neboť sám král s hlavní armádou spěchal kromě dvou jiných armád k osvobození Berlína.

Tento Hadíkův nájezd dokazuje, jak značný vliv může mít podnikavé jezdectvo ráznou operací proti citlivým místům v týlu protivníka, neboť ze čtyř skupin pruské armády tři i s králem a s hlavní armádou spěchaly k osvobození hlavního města.

2. Pronásledování po bitvě u Leuthen v prosinci 1757.

(V sedmileté válce.)

5. prosince 1757 útočil král Bedřich II. u Leuthen s 32.000 muži proti 80.000 mužů armády rakouské. Z neznalosti situace přesunul rakouský vojevůdce polní maršál Daun svůj záložní sbor a valnou část jezdeckta z levého křídla na pravé. Toho využila pruská armáda a útokem, doprovázeným napravo čelním jezdectvem, zničila zeslabené levé rakouské křídlo; protiútok rakouských záloh obchvátíl generál v. Driesen pruským jezdectvem a tak rozhodl bitvu. Aby i trosky rakouské armády byly ještě potřeny, dostal gen. Zieten za úkol, aby je pronásledoval s 68 eskadronami, několika děly a s 91 pěšími prapory.

Generál Zieten vyrazil však k pronásledování teprve 6. prosince a musil si nejprve vynutiti přechod přes říčku Lohe, takže bitvou vyčerpaná vojska mohla uspořádati ústup na Svidnici, neboť Zieten pokračoval v pronásledování opět teprve 7. prosince ve 3 hod. Ačkoliv jeho husaři ukořistili četné trény s množstvím potravin — vojska jim pro pomalé pronásledování unikla — zastavil se Zieten 19. prosince opět v Bohrau a čekal na dovoz chleba. Tak se podařilo poraženým, unaveným a ze všech zásob vyčerpaným rakouským vojskům stáhnouti se 9. prosince za řeku Bystřici (Weistritz), kde v klidu odpočívala. Zieten postoupil však i 10. prosince jen do Langenöls. Král nesouhlasil s takovým postupem pronásledování: „Za těchto poměrů značí jeden den větší námahy sto dní odpočinku, můj milý Zietene, jen zůstaňte stále nepříteli v patách.“ Připomínal stále, aby nepříteli nebylo popřáno oddechu a aby Zieten jednal s větší „vivacitě“ neboli čileji, živěji, houževnatěji. Zieten však nejenže sám s hlavními silami nepříteli nezůstal v patách, nýbrž svou západní bočnou skupinu 8 hus. eskadron plk. v. Wernera přitáhl k sobě, místo aby ji včas zasadil ve směru Langenöls-Svidnice proti boku a týlu ustupujících. Avšak ani generál v. Meier, který byl ještě více na západ, nevyužil vhodné příležitosti k odříznutí jejich ústupu svými 5 eskadronami a plukem dragounů,

neboť pro chabé vyhledávání zpráv vhodnou příležitostí ani nepostřehl. Když pak král, vystihnuv situaci, sám nařídil, aby plk. Werner u Landeshutu odřízl rakouským vojskům ústup, bylo již pozdě, neboť ona již obsadila horské soutěsky a tak se pak ani generálovi Fouqué nepodařilo zamezení Rakušanům ústup do Landeshutu, kde se pak mohli přes zimu opět organisovati.

Z tohoto příkladu plyne poučení, že pronásledování mělo býti zahájeno s veškerým úsilím ještě v noci na 6. prosince a nemohl-li býti nepřítel dostižen, mělo býti snahou předstihnouti jej na rovnoběžných cestách, aby jeho ústup do hor byl zamezen. To vyžadovalo však iniciativního, houževnatého jednání všech, i nižších velitelů. Pomalý postup Zietenův — kromě zbytečného čekání na dovoz chleba, ač by ukořistěné potraviny bývaly stačily k hojnému zásobování, vysvětluje se tím, že rychlost jezdeckta přizpůsoboval rychlosti přiděleného pěšího vojska, ač jezdeckto mohlo samo, bez ohledu na pěchotu, poraženého nepřítele stíhati rychle koňmo a i palbou. Tak byl ztracen čas a účelu pronásledování, úplného zničení nepřítele, dosaženo nebylo, neboť rakouská vojska — jako je tomu na ústupu vždy — vyvínovala úžasné pochodové výkony. Jak jinak dovedli Blücher a Gneisenau využití vítězství po Belle-Alliance! (Viz 9. příklad.)

3. Činnost ruské jezdecké divise Rumjancevovy mezi Vislou a Odrou v létě roku 1758 v sedmileté válce.

V létě roku 1758 obléhal Bedřich Veliký Olomouc, zatím co rakouská vojska vyčkávala v Čechách a Švédové a Rusové ohrožovali Prusko. Proti Rusům kryl Prusko jen jeden pluk dragounů pod velením generála v. Platena u Stolpu v zadním Pomořansku. Ruská armáda hraběte Fermora vyrazila na začátku června od dolní Visly k tažení na Berlín a vyslala jezdeckou divisi Rumjancevovu, složenou ze 45 eskadron a ze 3000 kozáků — celkem 8000 jezdců — s lehkým dělostřelectvem — přes Chojnice na zvědy a zastírat postup ruské armády na Poznaň. Současně odbočil pod gen. Demiku oddíl složený ze 6 eskadron, 2000 husarů a kozáků se 4 děly do zadních Pomořan, kde gen. Platen úspěšně předstíral přítomnost početnějších vojsk. Proti slezským hranicím byl z Toruně dopředu posunut mjr. Karabanov s 250 kozáky přes Szrem a Lysu.

Toto užití armádního jezdeckta odpovídá nynějším zásadám, avšak Rumjancev táhl a jednal poněkud pomalu; jeho lehké složky však výborně plnily přezvědňné úkoly i zastírání. Jejich další činnost, které by bylo bývalo ještě potřebí k zjednání zpráv o příchodu hlavních pruských sil, byla předčasně ukončena tím, že je Fermor, překročiv řeku Vartu, přivolal k sobě, aby je podle tehdejších zvyklostí měl pohotovy k bitvě.

Konečně třetí, a to nejzajímavější poučení plyne z tohoto příkladu, že poměrně nepatrný, nejslabší přezvědňný oddíl mjra Karabonova dosáhl svým čilým a obratným postupem takových výsledků, že sám Bedřich, upustiv od obléhání Olomouce, soudil ze zpráv, které Karabonov úmyslně rozšiřoval, že na Slezsko táhne nejméně silný armádní sbor a velící generál ve Slezsku zesílil vojsky polní armády, určené k tažení proti Rusům, pevnosti Hlohov, Vratislav a Břeh a přeložil vojenská skladiště. Zato severní přezvědňný oddíl, gen. Demiku, ač byl nejméně desetkrát silnější a měl proti sobě jen velmi slabý pruský kryt, nechal se zastaviti pev-

nůstkou Drezdenko, které se vyhnul, a stáhl se k jezdecké divisi, místo aby posádku pevnůstky donutil k vzdání, což musilo býti po 14 dnech přece učiněno, vzhledem k tomu, že armádu ohrožovala v boku.

V příštích letech nedošlo již k zřízení ruské jezdecké divise a ani k vyhledávání zpráv v širých prostorech tímto správným způsobem.

4. Zastírání pohybů rakouských a ruských vojsk ve Slezsku na podzim roku 1761 za sedmileté války.

Koncem července r. 1761 stál král Bedřich II. se svou armádou (55.000 mužů, z nichž 16.000 jezdců) u Prudníku v Horním Slezsku. Rakouské sbory pod Laudonem (70.000 mužů a 13.000 mužů lehkých jednotek) blížily se od západu přes Pačkov; ruská armáda pod polním maršálkem Buturlinem s 45.000 muži a s 3000 lehkými jezdci táhla z Poznaňska přes Namyslów na Horní Slezsko. Bedřich se snažil potříti jednoho nepřítele po druhém, dříve než by se byli sloučili; tito však zase se vyhýbali vhodné příležitosti vrhnouti se na slabší Bedřichova vojska současně od jihu a od severu a sevřítí jej soustředným nápořem, nýbrž snažili se nejprve soustřediti se v Dolním Slezsku. Tato zásadní chyba zachránila Bedřicha, který pro dokonalá opatření protivníků, pokud se týkalo zastírání jejich pohybů, nevěděl mnohdy ani, kde jsou, neboť byl stále obestřen takovým závojem nepřátelských přezvědných jednotek, že jeho přezvědné jednotky jimi ani nemohly proniknouti, aby vyhledávaly zprávy. K neustálým násilným přezvědům nedostávalo se mu však sil a tak po celý měsíc tápal v nejistotách o pohybech protivníků, kteří dokonce přímo před jeho postavením prováděli zbytečné sice, ale velmi odvážné a smělé rokádové přesuny, které tak dokonale zastíralo jejich jezdecktvo. Zejména Laudon byl mistrem v takovém zastírání svých pohybů jezdecktvem, takže na příklad svým obratným zastíráním zmýlil Bedřicha, který stál u Nisy, tak, že se domníval, že Laudon odtáhl na sever, ačkoli se uhnul na západ. Přes to však ani Rakušani, ani Rusové nedovedli využití této své převahy jak početní, tak i v umění zastírání svých pohybů k rozhodující operaci, k soustředné bitvě, neboť veškeré příznivé příležitosti si nechali uniknouti a tak konečně Bedřich sám ovládal situaci až do konce válečného roku 1761.

5. Vyhledávání zpráv a zastírání za Napoleonových operací proti Ulmu v září a v říjnu roku 1805 v tažení proti Rakousku.

Když Napoleon zvěděl, že rakouské vojsko pod Mackem táhne na Ulm, zamýšlel upoutati jeho pozornost na Černý les tím, že mezi Freiburgem a Strassburgem rozvinul ke konci září čtyři jezdecké divise ze svých šesti a hodlal se svými hlavními silami dostat se mezitím Mackovi od severu a od severozápadu do boku a do týlu. Velitel tohoto jezdecktva Murat měl však v Černém lese jednati velmi opatrně, své síly neprozrazovati a býti později připraven, aby spolu s V. armádním sborem Lannesovým, který s ním sousedil na severu, chránil na řece Nekarú postup hlavních sil určených k obchvatu rakouské armády.

Císařův plán se zdařil; Mack zjistil teprve 7. října, že jej francouzská vojska klamala a obešla, neboť vyhledávání zpráv na sever od Dunaje nevěnoval pozornost. Avšak i francouzská činnost se

lhávala, a to tím více, čím více se blížili k nepříteli. Výjimkou bylo jen jezdecktvo Lannesova sboru v prostoru na západ od Nekaru, což dokazuje, že tento vynikající generál jediný ze všech velitelů armádních sborů správně pochopil úmysly a pokyny svého císaře. Velitel jezdeckého sboru Murat proslavil se v tomto tažení tím, že úsilnými pochody předstihl vlastní pěchotu a překročiv Dunaj na východ od Ulmu, odřízl nepříteli ústup na východ. Z Černého lesa až do Štuttgartu urazil tak v osmi dnech 320 km, ač Napoleon stále upozorňoval, aby koňstva, které nebylo valné, bylo šetřeno. Proti temuto vzornému výkonu, který nutno ještě dnes uznávati, je divné, že Murat jižně od Dunaje ztratil dotyk s nepřítelem, ačkoli nepřítel byl velmi blízko. Tuto podstatnou vadu lze si vysvětliti jen částečně tehdejšími špatnými počasími, zato lze ji přičísti nesmírné únavě způsobené oněmi úsilnými pochody. Válečné dějiny připomínají nám ještě jiné případy, kdy činnost jezdecktva z podobných důvodů ochabla právě v nejrozhodnějších situacích, ač mnohdy byl toho příčinou i nedostatek porozumění vyšších velitelů.

6. Francouzské pronásledování po bitvě u Jeny a Auerstedtu na podzim roku 1806 za Napoleonova tažení proti Prusům.

14. října 1806 porazil Napoleon pruský sbor Hohenlohův u Jeny, maršál Davout porazil hlavní pruskou armádu pod vévodou Brunšvickým severněji u Auerstedtu. Napoleon zasadil ještě navečer dne bitvy jezdecký sbor Muratův, VI. sbor Neyův a IV. sbor Soultův k pronásledování Prusů, ustupujících na západ.

Kromě toho, ačkoli neznal přítomnost pruských vojsk, poražených u Auerstedtu, rozhodl se nejkratší cestou částí svých vojsk odříznouti pruským vojskům ústup na Berlín a částí odbočiti na západ.

Pruská vojska se shromažďovala v několika skupinách ve směru přes neschůdný Harc a po obou jeho stranách na Magdeburg; Murat s valnou silou jezdecktva vyrazil k pronásledování na západ, vyslav jen jednu jezdeckou divisi na sever, takže se dostala do nepřátelského týlu; sám se však zdržel dobýváním Erfurtu. Proto se podařilo pruským vojskům uniknouti bez vážnějších ztrát do horského pohoří. Jediné IV. sbor Soultův, jehož jezdecktvo včas a přesně zjistilo směr nepřátelského ústupu, byl jim v patách, ale i jemu unikli rychlejšími pochody. Hlavní pruské síly pod Hohenlohem dosáhly 20. října, přes Nordhausen a Quedlinburg, Magdeburgu, vévoda výmarský a Blücher obešli Harc na západu a dosáhli Goslaru a Brunšviku. Soultův sbor stihl Hadmersleben, Murat, jehož jezdecktvo z nedostatku zprávy často zbloudile tápalo, dosáhl Engeln, kdežto VI. sbor Neyův zůstal ještě v zadu u Halberstadtu. Nyní však hrozilo hlavní pruské armádě nové nebezpečí od jihu samým císařem, jehož I. sbor porazil u Halle záložní sbor a táhna dále, zmocnil se Labe mezi Barbe a Wittenbergem. Poté se pruská vojska ani nepokoušela zatarasiti Napoleonovi cestu na Berlín a snažila se zachrániti jen uniknutím za Odru. Napoleon nedal se nikterak svést, aby táhl za nimi, nýbrž táhl dále přes Branibor — Postupim na Berlín, kam dorazil již 24. října, kdežto Soult a Ney táhli za nepřítelem, jemuž však — přes jeho zásobovací potíže — nebyli nebezpeční. Osudným byl však Hohenlohovi Napoleonův náskok, kterého dosáhl přímým tažením na Berlín, neboť Napoleon odtud vyslal Muratův jezdecký sbor s I. a V. sbory k pronásledování na

rovnoběžné cestě na Přemyslav (Prenzlau). Ačkoli Hohenlohe mohl své voje zachrániti ústupovými boji, pro které by bývalo velmi snadno využití vhodných močálů a jezer, nesnažil se ani užití svého jezdeckta k ochraně a k zastření svého ústupu ani bít se s osamělým Muratovým jezdecktvem. Když pak u Přemyslavi bylo útočeno na jeho zadní voj, kapituloval ve volném poli, byv Muratem přelstěn o počtu francouzských sil. Hlavní síly pruského jezdeckta unikly na Pozdivlky (Pasewalk), kde však již 29. byly několika sty francouzských jezdců odzbrojeny. Také Štětín se vzdal několika jezdcům.

Blücher, zachrániv svůj armádní sbor uniknutím do Meklenburska, vzdal se konečně také 7. listopadu na dánských hranicích u Lubeku a Napoleon mohl užití všech svých sil k dalšímu dobývání Pruska na východě.

Francouzské pronásledování bylo nejen velkoryse zamýšleno, nýbrž i odhodlaně provedeno. Na obou stranách bylo vyhledávání zpráv velmi nedokonalé, takže protivníci často o sobě ani nevěděli, z čehož plyne, že jezdeckto neplnilo svou úlohu ani v pronásledování, ani v jeho obraně. Bylo třeba osobního zasažení Napoleona, aby jezdeckto pronásledovalo nepřítele na nejkratší cestě, a jen tak podařilo se Muratovi chytiti Hohenlohovy sbory. Na pruské straně kromě nedostatečných zpráv hlavní příčinou nevhodného užití jezdeckta k ochraně ústupu bylo tehdejší přesvědčení, že jezdeckta, jako hlavní složky rozhodující bitvy, je nutno šetřiti pro tento úkol. Kdyby bylo bývalo však včas a s veškerou rozhodností zasazeno, mohlo ještě i v poslední hodině u Přemyslavi zachrániti Hohenlohův sbor.

7. Přepad u Hajnova 26. května 1813 za osvobozenských válek.

Včasným ústupem na východ unikla 21. května spojenecká pruská a ruská vojska z bitvy u Budyšina (Bautzen) obchvatu a zničení. Napoleon hodlal toho tedy dosáhnouti úsilným pronásledováním a tak docházelo k denním šarvátkám mezi čelními francouzskými jednotkami a zadními voji spojenců, které obratnými operacemi zdržovaly francouzské voje a nutily je k neustálému rozvírování. Tak dosáhla 25. května pruská vojska jako severní proud Hajnova, ruská vojska jako jižní proud Goldbergu, francouzská vojska Boleslav—Kunzendorfu. Trvalým ústupem poklesla morálka tak, že Blücher na návrh Gneisenauův hodlal ji povznéstí účelným podnikem.

Zadní voj složený ze 3 praporů, 9 eskadron a ze 3 jezdeckých baterií pod velením plukovníka v. Motiuse dostal úkol, aby se zastavil na západ od Hajnova, vyčkal tam příchodu nepřítele a odlákal jej přes Hajnov na Steudnice, kde v přehledné rovině měl jej pak přepadnouti současně plk. v. Dölffs s veškerým Blücherovým jezdecktvem, skládajícím se z 20 eskadron a z 2 jezdeckých baterií, až do té doby pečlivě skrytým. K jejich opoře a k zachycení postavilo se 5½ praporů, 2 eskadrony a 1 jezdecká baterie na jih od Panthenu a Gohlendorfu. Znamení k společnému útoku bylo dáno zapálením větrného mlýna v 17 hod. 26. května, když předvoj franc. severního proudu pod gen. Maisonem vyrazil na Steudnice a před osadou se utábořil a když dva Napoleonovy sbory odbočily od severního proudu, aby zesílily proti Rusům jižní proud. Vzplanutím

větrného mlýna a prachem zvířeným klusajícím koňstvem byli sice Francouzové upozorněni, ale již za příprav k ústupu byli atakujícími jezdci rozprašeni, jimi opuštěná děla byla ukořistěna a oni byli zahrnání do Hajnova. Teprve nový francouz. pěší pluk a baterie ukončily jejich řádění; v 19 hod. ustupují pruští jezdci s 500 zajatci a s 5 ukořistěnými děly, ztrativše 19 důstojníků — mezi nimiž i plk. v. Dolffs — a 236 mužů, kdežto Francouzové ztratili 1363 mužů.

Ač úspěšný přepad u Hajnova neměl podstatného vlivu na celkové operace — nebyl ani zamýšlen — přece tento odvážný a obětovný jezdecký podnik vzbudil u pronásledujících bázeň před protivníkovým jezdectvem, takže levé křídlo postupovalo pak až na Lehnici v bojové sestavě. U vlastních vojsk povzbudil však pokleslou morálku a důvěru v sílu vlastních zbraní. Případ dokazuje, jak odvážný velitel jezdectva může ve vhodném okamžiku zasáhnouti, i když je situace sebe kritičtější.

8. Nájezdy ruského generála Thielmanna proti zadním spojením Napoleonovým na podzim roku 1813 za osvobozenských válek.

Po vítězné bitvě u Drážďan ve dnech 26. a 27. srpna roku 1813 stály Napoleonovy hlavní síly na obou stranách Labe u Drážďan, jeho přední jednotky byly v Krušných horách. Proti severní armádě švédského korunního prince kryla je Neyova armáda mezi Torgovem a Roslavou. Napoleonova hlavní zásobovací a etapní osa vedla z Drážďan po dvou silnicích přes Míšeň—Vorcyn (Wurzen) a Doblín (Döbeln)—Grima na Lipsko a pak po jedné silnici přes Weissenfels—Naumburg—Erfurt—Gothu—Fuldu—Mohuč do Francie. V městech na těchto etapních silnicích byla náhradní střediska, nemocnice a na silnicích neustálý čilý dopravní ruch. Hlavní střediska jejich zajištění byla v Drážďanech, v Lipsku a v Erfurtu.

Po zmíněné bitvě ustoupil kníže Schwarzenberg s rakouskými vojsky přes Krušné hory do teplického údolí, odkud vyslal nájezdní oddíl pod rak. plk. hr. Mensdorffem, složený ze 3 eskadron a 730 kozáků, aby rušil francouzskou etapní linii mezi Lipskem a Drážďany. Druhý nájezdní sbor pod ruským gen. Thielmannem, složený z 10 pruských a rakouských eskadron, z 2 kozáckých pluků s 2 děly v počtu asi 2000 jezdců, měl vésti guerillu mezi Lipskem a Erfurtem.

Když Mensdorff napadl etapní linii 11. a 12. září u Lipska, u Grimy a u Vorcyna, vyslal tam Napoleon k zesílení ochrany nejen záložní jezdecké oddíly, nýbrž i jezdeckou divisi Lorge s 1500 muži pěchoty od Neyovy armády a dvěma brigádami zesílenou gardovou jezdeckou divisi Lefébvrovu, neboli úžasnou přesilu od plní armády proti slabému oddílu Mensdorffovu.

Gen. Thielmann dobýv 12. září útokem Weissenfelsu, zmocnil se tam zásob mouky a střeliva a 1200 zajatců, jakož i důležitých dokumentů, které se zajatci odeslal k vlastní armádě. Četný doprovod zajatců však jeho sbor neblaze oslabil. Přepadnuv Naumburg zmocnil se dalších 110 zajatců a přerušil veškeru činnost v etapě. Čilými změnami směrů zastíral své podniky a klamal francouzské ochranné jednotky tak, že se zalekly i důstojnických hlídek, před nimiž ustupovaly. Přibývajících značné počty zajatců ztěžovaly jeho pchyby tak, že zamýšlený útok na Merseburg podnikl opožděně a

se značnými ztrátami, které však vyvážil úspěch, záležející v tom, že tam zajal 1500 neozbrojených nováčků a 200 nemocných kromě posádky. Proto, že nebylo zjednáno spojení s jiným obdobným nájezdním sborem od severní armády, vyslaným pod gen. Černičevem na Kassel a že generál Lefěbvre táhl již od Lipska na Weissenfels, musil upustiti od dalšího nájezdu proti silnici Magdeburg—Lipsko. Lefěbvre zajišťoval odsun velkých jezdeckých náhradních středisek, mužstva a trénů na Erfurt, které 19. září zaujímaly celou délku silnice mezi Lützen a Kösen.

Poněvadž oba protivníci o sobě věděli, zajišťoval se Lefěbvre silně proti Freiburgu. Thielmann zastavil záštitu proudu dělovou palbou a překročiv řeku Unstrut, přepadl nepřátelský proud, zničil nesčetná vozidla, pobil a ranil 400 mužů a 200 jich zajal. Proniknuv opět na jihozápad na Naumburg sloučil se 21. září u Zeitz s nájezdním oddílem Mensdorffovým, který zahnal z Lützenu francouzskou posádku a osvobodil 600 zajatých Rakušanů, Prušáků a Rusů. Oba oddíly neměly již více než 2000 jezdců, měly však výborné koňstvo, převážně ukořistěné.

Jěich činnost pocíťovali Francouzové tak, že Napoleon povolal od Würzburgu armádní sbor Augerau do Naumburgu a svěřil velitelsví etapy gen. Arighi, který zesílil jednotky gen. Lefěbvra jezdeckou divisi Lorge, pěchotou i děly. To vše proti 2000 jezdcům, kteří naháněli Lefěbvrovi takový strach a kteří mu, vracejíce se neznepokojování, unikli do 25. září do Zvíkova (Zwickau). Napoleon, rozmrzen touto nečinností, vyslal z Drážďan další sbor Poniatowského, jímž současně zahájil ústup svých hlavních sil na Lipsko.

Thielmann zásobiv se u Kamenice v Sasku střelivem a příbrav posily, zejména nájezdní sbor hejtmána hr. Platova, vyrazil opět 27. září, aby přepadl Lefěbvra u Altenburgu, kde tento zůstal státi; zahnal jej až do Teuchern. Černičev se zmocnil Kasselu, Lefěbvre ustoupil dále na Freiburg a gen. Arighi převzal sám zajišťování etap, jejíž zařízení bylo velmi rozrušeno.

Protože Poniatowski ohrožoval nájezdní sbory, ustoupily do čáry Altenburg—Pěnik—Kamenice, zachytivše ještě kurýrní depeši, prozrazující, že Napoleon ustupuje na Lipsko. Za koncentrického postupu spojenců na Lipsko vyznamenávaly se zmíněné nájezdní oddíly nejen vyhledáváním zpráv, nýbrž i znepokojováním nepřítele a ochranou postupu a konečně se zúčastnily s úspěchem i bitvy u Lipska, v které Napoleon byl poražen. Za jeho ústupu přes Freiburg—Erfurt—Fuldu na Hanau nebyl pronásledován, leč zmíněnými nájezdními sbory po souběžných cestách; nástupce gen. Thielmanna, jenž byl odvolán, gen. hr. Orlov, svedl s ustupujícími četné úspěšné šarvátky a vnesl mezi ně paniku, strach a nepořádek.

Úspěchy nájezdů gen. Thielmanna nutno přičísti jeho osobní schopnosti, zejména pro tento způsob operací, jeho rozhodnosti a iniciativě, jakož i rychlosti, účinnosti a houževnatosti jeho jezdeckva. Při tom jej zvlášť podporovala hojnost zpráv, které si uměl získati a za něž nelitoval ani peněz, hojná kořist, zejména čerstvých koní, a konečně strach před ním, který ochromoval nepřítele. Některé neúspěchy, zejména u rak. nájezdního oddílu gen. Mensdorffa nutno přičísti tomu, že zamýšlené nájezdy nebyly mnohdy udrženy v tajnosti.

Francouzové nemohli se takovým nájezdům ubrániti, neboť takový způsob operací neznali; zejména však gen. Lefèbvre nebyl toho schopen, poněvadž byl málo čilý a poněvadž mu přidělovaná pěchota a trény značně překážely.

Napoleonova odvetná opatření dokazují, jak mu ony operace proti spojení dozadu vadily. Takové operace budou vždy vděčnými a úspěšnými úlohami pro podnikavé jezdeckto, ač si nesmíme zapírat, že proti tehdejší době budou obtížnější pro pokrok daleko onosných palebných zbraní a vyvinutých pojítek. Zato nynější vpády a nájezdy, ke kterým se najde vždy příležitost, má-li nepřítel odkrytý bok, skýtají v železnicích, skladištích, letištích, v leteckých a automobilních parcích ještě citlivější cíle než dřívější silnice. Obratné vedení a vhodné užívání vlastních zbraní musí býti s to vyrovnati zvýšené potíže.

9. Pronásledování po bitvě u Belle-Alliance v červnu roku 1815 za osvobozených válek.

Od poledne 18. června 1815 zápolila spojená anglicko-německá armáda pod Wellingtonem v úporné bitvě jižně od Waterloo o rozhodnutí, které k večeru se přiklánělo k Napoleonovi, neboť měl ještě čerstvé zálohy. Rázným zasazením Blücherovým do francouzského pravého boku a týlu byl Napoleon vržen na bruselskou silnici a vše se vrhlo na francouzské voje, zejména jezdeckto, takže se valil divoký proud na La Maison du Roi. Přes nastalou noc nebylo nepříteli popráno oddechu a byl usilovně pronásledován všemi vojsky až do půlnoci; jen Gneisenau s 3 eskadronami hulánů a dragounů a s praporem střelců pokračoval v pronásledování až do svítání, takže Napoleon nemohl uvéstí svá vojska do pořádku a postavit se s nimi k novému odporu a ani utvořití zadní voj. Stíhacím oddílům se podařilo ukořistiti valnou část trénu i s osobami vozy Napoleonovými s válečnou pokladnou a s jeho drahocennými šperky. Ani u Charleroi nemohly se zbytky francouzské armády vzhopiti a teprve u Laonu podařilo se maršálovi Soultovi shromáždit asi 29.000 mužů, z nichž však třetina neměla zbraní. Ani to však přes sloučení s 20.000 muži u Soissons nezabránilo dalšímu pronikání vítězů na Paříž, neboť morálka francouzských vojsk byla otřesena a Blücher, nestaraje se o jejich ústup, dosáhl po rovnoběžných cestách stejně s nimi řeky Sekvany a Paříže; pak se Napoleon zřekl trůnu a tažení bylo ukončeno.

V bitvě u Belle-Alliance dosáhli sice spojenci vratkého vítězství, po ní tažení vyhráli však jedině úsilným pronásledováním, které bylo nasazeno ještě v noci přímo po bitvě.

Kdyby však bylo bývalo k pronásledování nasazeno podle nynějších pravidel veškeré jezdeckto, které by se bylo snažilo předstihnouti ustupující na rovnoběžných cestách, nebyly by unikly ani zbytky francouzské armády. Ačkoliv i tehdejší jezdeckto bylo i pro své vybavení jezdeckým dělostřelectvem k samostatnému pronásledování velmi schopno, nebylo ho tak užito, poněvadž podle tehdejších zásad bylo přidržováno u pěchoty pro rozhodnutí bitev. Proto také byl již u Charleroi ztracen dotyk s nepřítelem, který byl teprve u Compiègne opět obnoven.

(Pokračování.)